

Güncellenen Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında Afetler Konularının Yer Alma Durumunun İncelenmesi

Engin KÖSTEKÇİ^{*a}, Çetin ÜSTÜNYER^b

Makale Bilgisi

DOI:

Makale Geçmişi:

Geliş : 17.03.2024

Düzeltilme : 22.04.2024

Kabul : 26.05.2024

Keywords:

Afet eğitimi,
Sosyal bilgiler dersi,
Hayat bilgisi dersi,
Öğretim programı.

Makale Türü:

Araştırma Makalesi

Öz

Ülkemiz bir afetler ülkesidir. Afetler ile yaşamak zorunda olan ülkelerin bu kaçınılmaz yaşam şartları ile başa çıkmak en büyük problemleridir. Bunun için de başvurulan en etkili yöntem afet eğitimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Afet eğitimi hem bireysel hem de toplumsal olarak afetlere karşı direnci artırmak, can ve mal kaybını azaltmak ve afet sonrası iyileşmeyi hızlandırmak için çok önemli olarak görülmektedir. Afet eğitiminin eğitim programlarındaki durumunu analiz etmek, afet eğitiminin etkinliğini, verimliliğini ve kalitesini artırmak için önemli bir adım olarak görülmektedir. Bu amaçla Eğitim programlarının çağın gerektirdiği bilgi ve donanımla düzenlenmesi ve tasarlanması afetler eğitiminin de eğitim programlarında aynı paralellikte ele alınması çok önemlidir. Bu araştırmada, hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretim programlarında afetler ile ilgili konuların ne kadar ortaya konulduğunu tespit edilmeye çalışılmıştır. Nitel araştırma yaklaşımı temel alınarak hazırlanan bu çalışma, hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretim programları doküman analizine tabi tutularak programların ilgili kısımları (programın genel yaklaşımı, genel amaçlar, öğrenme alanları, kazanımlar, değerler, beceriler) ile ilgili olarak betimsel analiz yapılmıştır. İlgili öğretim programlarında afet eğitimi kapsamına giren konu ve içerikler bu amaç doğrultusunda incelenmiştir. Bu çalışmada görülmüştür ki, hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretim programlarında birbirine benzer şekilde dolaylı veya doğrudan afet eğitimi konularına yer verilmiştir.

Examination Of The Inclusion Of Disasters In The Updated Life Science And Social Studies Curriculum

Article Information

DOI:

Article History:

Received : 17.03.2024

Revised : 22.04.2024

Accepted : 26.05.2024

Keywords:

Disaster education,
Social studies course,

Abstract

Our country is a country of disasters. Coping with these inevitable living conditions is the biggest problem of countries that have to live with disasters. The most effective method used for this is disaster education. Disaster education is seen as very important to increase resistance against disasters both individually and socially, to reduce loss of life and property and to accelerate recovery after disasters. Analyzing the status of disaster education in education programs is seen as an important step to increase the effectiveness, efficiency and quality of disaster education. For this purpose, it is very important that education programs are organized and designed with the knowledge and equipment required by the age

*İlgili Yazar: enginkostekci@hotmail.com

^a Milli Eğitim Bakanlığı, Bartın, <http://orcid.org/0000-0002-8970-9723>

^b Milli Eğitim Bakanlığı, Bartın, <http://orcid.org/0009-0003-9953-2217>

Life science lesson,
Teaching program.

Article Type:
Research Article

and that disaster education is handled in the same parallel in education programs. In this study, it was tried to determine to what extent the issues related to disasters were revealed in life science and social studies curricula. In this study, which was prepared on the basis of qualitative research approach, life science and social studies curricula were subjected to document analysis and descriptive analysis was made regarding the relevant parts of the curricula (general approach of the curriculum, general objectives, learning areas, achievements, values, skills). The subjects and contents included in the scope of disaster education in the related curricula were examined for this purpose. In this study, it was seen that the curricula of life science and social studies included direct or indirect disaster education topics in a similar way.

Giriş

Afet, herkesi farklı düzeyde de olsa etkilemektedir. Afetler toplumun olağan akışını sekteye uğratarak, ekonomik ve sosyal yönden de zararların oluşmasına neden olmaktadır. Bunun yanında da toplumda psikolojik yönden kalıcı hasarlar bırakmaktadır (Değirmenci, Kuzey ve Yetişensoy, 2019). Tarihi süreç içerisinde afetler her alanda toplumlar açısından, önemli bir sorun kaynağı olagelmıştır (Yılmaz, 2014). Dünyada birçok ülke, afetlere hazırlıklarını farklı şekillerde hayata geçirseler de, olası tahribatları ve can kayıpları için vatandaşlarını eğitime tabi tutmaktadır (How vd. 2020; Bulu ve Avcı, 2023). Afetlerin etkilerinden dünyanın her yerinde çok sayıda insan zarar görmektedir. (Codreanu, Celenza ve Jacobs, 2014). Bu amaçla son dönemde afet eğitimine olan ilgi giderek artmaktadır (Mangione, Capuano, Orciuoli ve Ritrovato, 2013). Günümüzde teknolojinin ilerlemesiyle birlikte bilgi edinme ile birlikte, bu kazanımın hayata geçmesinde, afetleri azaltmanın ve önlemenin yolu, afet eğitimi olarak görülmektedir (Torani vd., 2019). Kuşkusuz afetlerle ilgili yönetim noktasında izlenen politikalar, dünyanın farklı yerlerinde aynı sonucu vermemektedir. Kimi ülkelerin afetlerle başa çıkma kapasitesinin, iktisadi, kültürel, siyasi ve eğitsel nedenlerden dolayı daha yüksek olduğu görülmektedir.

Afet kelimesi kavram olarak, halk arasında büyük felaket, bela anlamına gelmektedir. İnsanlar, yüzyıllar öncesinde afetlerin gökyüzüyle ilişkili olduğunu düşünmüş ve yıldızların zarar vermesi sonucu oluştuğu algısına varmışlardır (Özelmacı, 2016). Günümüzde ise afete ile ilgili olarak birçok farklı tanımlama yapılmaktadır. Herhangi bir tehlike durumunun toplumu oluşturan kültürel varlıklarda meydana getirdiği kötü etkilerle baş etmeye bölgesel imkânların yetmediği durumlar olarak tanımlanan afet: “toplumun birçok farklı açıdan kayıplar vermesine neden olan, hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya aksatan, olaya maruz kalan toplumun başa çıkma kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olaylar bütünü olarak tanımlanmaktadır” (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, 2014, 43). Birleşmiş Milletler Risk Azaltımı Ofisine göre afet, “can ve mal kaybına, yaralanmalara, sakatlıklara ve olumsuz çevresel sonuçlara neden olarak, toplumu ekonomik ve sosyal yönden etkileyen, yerel kaynaklar ile üstesinden gelinemeyen, ulusal veya uluslararası yardıma gereksinim duyulan, sıklıkla doğal nedenler ile oluşan ancak insan kaynaklı nedenlere bağlı olarak da gerçekleşebilen beklenmedik olaydır” (UNISDR, 2015). Birleşmiş Milletler afeti daha çok afet yönetimi üzerinden tanımlamış ve insanların ve kurumların etkisiz kaldığı durum olarak betimlemektedir. Afetler, insanların üstesinden gelemediği durumda oluşmaktadır. Açıklayıcı bir örnek olarak Japonya’daki doğal afet ile Pakistan’daki doğal afetler, farklı etkilere sahip afetlerdir. Yerin 9 km altında meydana gelen 5.9 büyüklüğündeki deprem Pakistan’da en az 20 kişinin hayatını kaybetmesine ve 100’den fazla evin çökmesine neden olmaktadır (BBCNEWS, 2021). Yerin 10 km altında meydana gelen 6.5 büyüklüğündeki deprem Japonya’da ise 9 kişinin hayatını kaybetmesine ve 19 evin çökmesine neden olmaktadır (BBCNEWS, 2016). Aynı boyuttaki doğal afetler her yerde aynı etkiyi bırakmamaktadır. Afetlere alınan önlemler, milletlerin afet hakkındaki bilinci, eğitim düzeyi, afet yönetimi gibi birçok etken afetin tahribatını farklılaştırmaktadır.

Afet

EM-DAT (Uluslararası Felaketler Veritabanı Kuruluşu) veri tabanındaki afetleri ikiye ayırmak mümkündür. Bunlar, doğal afetler ve insan kaynaklı (teknolojik) afetlerdir (akt. Delen, 2023).

Doğal Afetler

Deprem, sel, çığ, heyelan, fırtına, kuraklık ve benzeri doğal olaylar ile meydana gelen afetler doğal afetlerdir (Özey, 2011). Doğa olarak ortaya çıkan afetlerin gerçekleştiği bölgede birçok açıdan büyük hasarlara sebep olmaktadır. Devamında ise oluşabilecek bulaşıcı hastalıklara ve diğer farklı sorunlara da neden oldukları, eğitim-öğretimi sekteye uğrattıkları, güvenlik hizmetlerini olumsuz yönde etkiledikleri, bilinmekle birlikte yine aynı şekilde; gıda, sağlık ve barınma sorunları ortaya çıkardıkları görülmektedir (Soydan ve Alpaslan, 2014). Türkiye birçok ülke gibi, doğal afetlerle karşı karşıya kalan ülkeden biridir. Japonya deprem, Amerika Birleşik Devletleri kasırga, Nepal çığ, Pakistan ise çoğunlukla sellerle uğraşmaktadır. Türkiye ise birçok doğal afetle karşı karşıya kalmaktadır. Sel, deprem, çığ, heyelan gibi doğal afetler ülkemizde sıkça hayatı olumsuz etkilemektedir. 2020 yılı Van'daki Çığ Faciası, 2021 Bozkurt'taki Sel Baskını, 2020 Elazığ ve 2022 İzmir Depremi en son görülen 2023 yılındaki Kahramanmaraş depremleri doğal afetlere örnek gösterilebilir. 1980 ile 2017 yıllarında meydana gelen doğal afetler incelendiğinde, can kayıpları bakımından Türkiye'de doğa kaynaklı afetler sebebiyle yılda ortalama 6 ile 25 kişinin hayatını kaybettiği ifade edilmektedir (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, 2018).

Teknoloji ve İnsan Kaynaklı Afetler

Teknolojik afetler iki farklı türde ortaya çıkmaktadır. Endüstriyel ve kimyasal kazalar veya nükleer ve biyolojik silahların savaş ortamında kullanılması sonucu ortaya çıkmaktadır (Akdağ, 2002). Kaynağı insan olan afetler, doğal olmayan ya da insan eseri afetler şeklinde de ifade edilebilmektedirler. Bu afetlerde afet ile doğa arasında doğrudan bir ilişki bulunmamakta ve asıl unsur doğrudan insanın kendisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Savaşlar sonrasında ortaya çıkan göç olayları, kıtlık ve terör kapsamında olmayan bireysel saldırılar, araç kazaları, biyolojik ajanlar, maden kazaları, kimyasal kazalar ve bunlarla ilişkili olarak ortaya çıkan insan ve teknoloji kaynaklı afetler olarak ifade edilebilir. Bu afetler, insan topluluklarını etkileyerek ölümlere ve yaralanmalara neden olurken sosyal hayatı ve doğayı da zarara uğrattıkları (Yılmaz, 2003).

Afet bilincinin ve farkındalığının, günümüzde afetler karşısında yetersiz kalınmasında, can ve mal kaybı yaşanmasında en etkili unsur olduğu ifade edilebilir (Şengün ve Küçükşen, 2019). Herhangi bir afet durumuyla ilgili iyi eğitilmiş bireyler, kendi hayatlarıyla birlikte birçok kişinin hayatını tehdit eden sonuçları önleyebilmektedirler (Tsai vd., 2020). Bilgi ve bilinç sahibi olmanın önemine örnek vermek gerekirse, Güney Asya'da 2005 yılında gerçekleşen Tsunamide, 10 yaşındaki bir öğrencisinin coğrafya dersinde öğrendiği bilgilerden yararlanarak birçok kişiyi kıyıda uzaklaştırması ve bu şekilde insanların hayatını kurtarması eğitimin bu noktadaki önemini ortaya koymaktadır (Meydan, 2013). Bilgiye sahip olmak ve bilgiyi kullanmak, teknolojiyle birlikte afetleri önlemenin ve etkilerini azaltmanın etkili yolu olarak kabul görmektedir. Toplumdaki eğitilmiş insanların bulunması, afetlere hazırlıklı olunabileceğini ve iyi bir şekilde müdahale edilebileceğini göstermektedir. Bunun yanında, bazıları afet eğitiminin risk yönetimi için işlevsel, operasyonel ve uygun maliyetli bir araç olduğunu belirtmektedir. (Aybay, 2023)

Afet Eğitimi

Verdikleri zararlar, buldukları çevrenin özellikleri, yaşayanların afetlere karşı hazır bulunuşlukları, alınan önlemler, gerçekleşen afet türü birçok değişkene bağlı olarak farklılık göstermektedir. Afetler buldukları alanlarda canlıların tümüne etki etmektedir. Can ve mal gibi birçok kayıplara sebep olmaktadır. Afetlerin, insanların can ve malları üzerindeki etkilerinin ve yarattığı zararlarla ortaya çıkan, toplumun tamamını etkileyen ekonomik boyutlarının minimum düzeyde tutulabilmesinde en önemli görevi eğitim üstlenmektedir. Bu açıdan afetlerle ilgili yapılacak eğitim faaliyetleri, afetler konusunda çocukları bilgilendirecek ve bir afet ile karşılaşıldığında, uygun davranışlar gösterme ve afetin etkilerinin üstesinden gelme yeterliğini arttıracaktır (Mazman-Budak, 2019). Afetlere hazırlık, dünyanın her yerinde birinci önceliktir. Bu açıdan, afet bilincini artırabilecek bir afet eğitimi toplumlar için hayati önem taşımaktadır (Tsai vd., 2020). Ülkemizde afet eğitimleri konusunda uygulanan çalışmaların ve yasal değişikliklerin, gerçekleşen afet durumları sonucunda olduğu görülmekle birlikte, dünyadaki gelişmelerin ise 1950'li yıllardan sonra başladığı literatürde karşımıza çıkmaktadır. Sivil Savunma Kolejlere afet eğitimi vermek için ilk olarak 1960 yılında kurulmuştur. Bu kurum Sivil Savunma Müdürlüğü'ne bağlı olarak faaliyetlerini yürütmektedir. Hedefleri içerisinde özellikle halkı afetler konusunda bilinçlendirmek üzere eğitim

çalışmaları yapmak bulunmaktadır. 2009 yılındaki düzenleme ile Afet ve Acil Durum Eğitim Merkezi (AFADDEM) ismini almıştır. AFAD'a bağlı bir şekilde halen çalışmalarını sürdürmektedir (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, 2020). Türkiye bir afetler ülkesidir. Batısında ve güneyinde yangınlar devam ederken, kuzeyinde sel ve çığ meydana gelebilmektedir. Bu açıdan afet konularının öğretimi ve afetlere hazırlık eğitimlerinin verilmesi önem arz etmektedir (Avcı, 2023). Ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığı'nın eğitim programına eklediği afet eğitimi içerikli ilk uygulama 1992 yılında lise öğrencilerine seçmeli ders olarak verilen 'Çevre ve İnsan' dersidir (Ünal ve Dımışkı, 1999). Nitekim afet ülkesinde yaşadığımız göz önüne alındığında insanların afet gerçeğini benimsemesi hayati önem taşımaktadır. Her canlının, afetler ve sonuçları ile ilgili farkındalık ve bilinç sahibi olmaları ve afetlere hazırlığı bir yaşam kültürü haline getirmesi çok önemlidir (Avcı, 2022).

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı afet eğitimi konu ve içeriklerinin hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretim programlarındaki yeri ve önemini bütüncül bir şekilde analiz ederek, hayat bilgisi ve sosyal bilgiler programlarında afet eğitimine ne derecede yer verildiğini ortaya koymaktır. Araştırmanın genel amacı çerçevesinde hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretim programlarının konu ile ilgili kısımları (amaçlar, program yapısı, öğrenme alanları, kazanımlar, etkinlikler, değerler, beceriler) afet eğitimine yer verme durumuna göre ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışmada son dönemde güncellenen Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretim programlarının afet eğitimine yönelik kazanımlar ve konu içeriklerini karşılaştırılmaktadır. Bu araştırma nitel araştırma modeline göre tasarlanan bir doküman incelemesi çalışmasıdır. Doküman incelemesinde, araştırılması amaçlanan olgu veya olaylarla ilgili bilgi içeren yazılı materyallerin analiz edilmesiyle verilere ulaşırlar (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Öğretim programları, öğretmenlerin en genel rehberidir (Üztemur, Dinç ve Acun, 2018).

Veri Toplama Araçları

Eğitim ile ilgili araştırmalarda öğretim programları veri kaynağı olarak kullanılabilir (Sığı, 2021). Bu kapsamda çalışmada veri olarak 2023 hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretim programları esas alınmıştır. Bu öğretim programlarının seçilmesindeki temel sebep afet eğitimi açısından sosyal bilimler olarak ilköğretim kademesinde birbirlerinin devamı niteliğinde olmalarıdır. Bu öğretim programlarının afet eğitiminde birbirlerini tamamlamaları açısından bütüncül olarak incelenmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle afet eğitimi içeren fen bilimlerine yönelik derslerin öğretim programları incelenmemiştir. Söz konusu öğretim programları afet eğitimine yer verme durumları bağlamında doküman analizine tabi tutulmuştur.

Verilerin Analizi

Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretim programları betimsel analize tabi tutulmuştur. Programların amaçları ve programların içerdiği öğrenme alanları, etkinlikler, kazanımlar, beceriler ve değerler afet eğitimine uygunlukları esas alınarak incelenmeye çalışılmıştır.

Bulgular

Afet eğitimine ilişkin konu ve içerikler 2023 hayat bilgisi ve sosyal bilgiler dersi öğretim programlarına ne derece yansıdığını ortaya koymak amacıyla; 1. sınıftan 3. sınıfa kadar hayat bilgisi dersi, 4. sınıftan 7. sınıfa kadar ise sosyal bilgiler öğretim programı amaçlar, öğrenme alanları, kazanımlar, etkinlikler, değerler ve beceriler açısından incelenmiştir.

Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının Özel Amaçlarında Afetler konusunun yer alma durumu

Tablo 1. Öğretim Programları Özel amaçlarda Afetler

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Özel Amaçlarında Afetler Konusu	Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Özel Amaçlarında Afetler Konusu
Kendini ve yaşadığı çevreyi tanıır.	Yaşadığı çevre ile dünyanın genel coğrafi özelliklerini tanıyarak insan ile çevre arasındaki etkileşimi açıklamaları ve mekânı algılama becerilerini geliştirmeleri amaçlanmaktadır.
Sağlıklı ve güvenli yaşam sürme bilinci edinir.	Doğal çevrenin ve kaynakların sınırlılığının farkına varıp çevre duyarlılığı içerisinde doğal kaynakları korumaya çalışmaları ve sürdürülebilir bir çevre anlayışına sahip olmaları amaçlanmaktadır.
Zamanı ve mekânı algılama becerisi edinir.	Ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermeleri amaçlanmaktadır.
Kaynakları verimli kullanma becerisi geliştirir.	
Doğaya ve çevreye karşı duyarlı olur.	

Afet eğitimine ilişkin konu ve içerikler 2023 hayat bilgisi ve sosyal bilgiler dersi öğretim programlarına ne derece yansıdığını ortaya koymak amacıyla; 1. sınıftan 3. sınıfa kadar hayat bilgisi dersi, 4. sınıftan 7. sınıfa kadar ise sosyal bilgiler öğretim programı amaçlar, öğrenme alanları, kazanımlar, etkinlikler, değerler ve beceriler açısından incelenmiştir. Tablo 1 incelendiğinde; hayat bilgisi dersi öğretim programının özel amaçlarında afetler konusunun beş farklı özel amaçta yer aldığı görülmektedir. Bunlar, kendini ve yaşadığı çevreyi tanıır, sağlıklı ve güvenli yaşam sürme bilinci edinir, zamanı ve mekânı algılama becerisi edinir, kaynakları verimli kullanma becerisi geliştirir, doğaya ve çevreye karşı duyarlı olur, başlıklarında karşımıza çıkmaktadır. Bu konu başlıkları içerisinde doğrudan afet eğitimi şeklinde bir içerik olmasa da konu ilişkilendirmelerinde tüm başlıkların dolaylı ve doğrudan afet eğitimi ile ilişkili olduğu görülmektedir. Yine sosyal bilgiler dersi öğretim programının özel amaçlarında afetler konusunun, üç başlık altında işlendiği görülmektedir. Bunlar; “yaşadığı çevre ile dünyanın genel coğrafi özelliklerini tanıyarak insan ile çevre arasındaki etkileşimi açıklamaları ve mekânı algılama becerilerini geliştirmeleri amaçlanmaktadır, Doğal çevrenin ve kaynakların sınırlılığının farkına varıp çevre duyarlılığı içerisinde doğal kaynakları korumaya çalışmaları ve sürdürülebilir bir çevre anlayışına sahip olmaları amaçlanmaktadır, Ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermeleri amaçlanmaktadır, şeklinde görülmektedir.”

Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının Öğrenme alanlarında Afetler konusunun yer alma durumu

Tablo 2. Öğretim Programları Öğrenme alanlarında Afetler

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Öğrenme alanlarında Afetler Konusu	Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Öğrenme alanlarında Afetler Konusu
Güvenli Hayat	İnsanlar, Yerler ve Çevreler
Doğada Hayat	

Tablo 2 incelendiğinde; hayat bilgisi dersi öğretim programının öğrenme alanlarında afetler konusunun iki başlık altında ele alındığı görülmektedir. Bunlar; Güvenli Hayat, Doğada Hayat şeklindedir. Bura da doğrudan afet eğitimi şeklinde bir ifade olmamasına rağmen, güvenli hayat başlığında afet eğitimi ve afetle ilişkilendirildiği görülmektedir. Yine; sosyal bilgiler dersi öğretim programının öğrenme alanlarında afetler konusunun bir başlık altında işlendiği görülmektedir. İnsanlar, Yerler ve Çevreler şeklinde karşımıza çıkan konunun içerisinde afet ve afet eğitimi ile dolaylı olarak ilişkilendirildiği görülmektedir.

Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının Becerilerinde Afetler konusunun yer alma durumu

Tablo 3. Öğretim Programları Becerilerinde Afetler

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Becerilerinde Afetler Konusu	Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Becerilerinde Afetler Konusu
Doğayı Koruma	Çevre Okuryazarlığı
Gözlem	Gözlem
Kaynakların Kullanımı	Konum Analizi
Kendini Koruma	Mekânı Algılama
Mekânı Algılama	

Tablo 3 incelendiğinde ise; Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Becerilerinde Afetler Konusunu incelediğimizde beş beceri altında ilişkilendirildiği görülmektedir. Bunlar, doğayı koruma, gözlem, kaynakların kullanımı, kendini koruma ve mekânı algılama olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı şekilde sosyal bilgiler dersi öğretim programının becerilerinde afetler konusunu incelediğimizde konunun dört beceri ile ele alındığı görülmektedir. Bunlar; çevre okuryazarlığı, gözlem, konum analizi ve mekânı algılama şeklindedir. Her iki ders programının becerilerinde afetler konusu ilişkilendirilerek ele alınmıştır. Fakat her iki başlıkta da mekânı algılama konusu aynı başlık altında ele alınmıştır.

Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının Değerlerinde Afetler konusunun yer alma durumu

Tablo 4. Öğretim Programları Değerlerinde Afetler

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Değerlerinde Afetler Konusu	Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Değerlerinde Afetler Konusu
Sorumluluk	Dayanışma
Yardımsızlık	Duyarlılık
	Sorumluluk
	Tasarruf
	Yardımsızlık

Tablo 4 incelendiğinde; hayat bilgisi dersi öğretim programının değerlerinde afetler konusunun yer alma durumunda iki değer ile ilişkilendirilebileceği görülmektedir. Bu temel iki değerin ise; sorumluluk ve yardımsızlık olduğu tablo 4 'te de görülmektedir. Aynı şekilde sosyal bilgiler dersi öğretim programının değerlerinde afetler konusunu incelediğimizde karşımıza hayat bilgisinden farklı olarak 5 adet değer ilişkilendirildiği görülmektedir. Bunlar; dayanışma, duyarlılık, sorumluluk, tasarruf ve yardımsızlıktır. Tabloyu 4'ü incelediğimizde iki adet değer sorumluluk ve yardımsızlık hem hayat bilgisi ve hem de sosyal bilgiler içerisindeki değerlerde yer aldığı görülmektedir.

Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının Kazanımlarında Afetler konusunun yer alma durumu

Tablo 5. Öğretim Programları Kazanımlarında Afetler

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Kazanımlarında Afetler Konusu	Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Kazanımlarında Afetler Konusu
HB.1.4.5. Acil durumlar sırasında yapılması gerekenleri söyler. <i>a. Acil durumlarda 1-1-2 rakamları tuşlanarak Acil Çağrı Merkezi'nin aranması gerektiğini bilir.</i> <i>b. Afet ve acil durumlar sırasında (deprem, sel, yangın) yapılması gereken doğru davranışlar üzerinde durulur.</i>	SB.4.3.2. Günlük yaşamında kullandığı mekânların krokisini çizer. <i>Sığınak, , acil çıkış, acil toplanma yeri ve diğer güvenli alanlar kroki üzerinde gösterilir.</i>
HB.1.4.7. Kendisi için güvenli ve güvensiz alanları ayırt eder.	SB.4.3.6. Afet öncesi, sırası ve sonrasında yönelik gerekli hazırlıkları yapar.

Güvensiz alanlar olarak asansör ve merdiven boşluğu, balkonlar, binaların bodrum katları, inşaat alanları, su kanalları, çukurlar, su birikintileri ve süs havuzları gibi alanlar üzerinde durulur.

Afet ve acil durum aile planı hazırlanır. Planda; afet öncesi, sırası ve sonrasında yapılması gerekenler listelenir. Planın aileye özgü bölümlerinin (toplanma alanının kararlaştırılması, acil durumda bilgi verilecek kişi/lerin belirlenmesi vb.) evde aile ile birlikte tamamlanması teşvik edilir.

Afet ve acil durum çantası hazırlanır.

HB.2.4.4. Acil durumlarda yapılması gereken doğru davranışları uygular.

a. 112 Acil Çağrı Merkezi arandığında verilmesi gereken bilgilerin doğru şekilde ifade edilmesi sağlanır.

Alo 183 Şiddetle Mücadele Hattı ile ilgili bilgi verilir.

b. Afet ve acil durumlar sırasında (deprem, sel, yangın) yapılması gereken doğru davranışlar ile ilgili uygulamalar yapılır.

HB.2.6.3. Yakın çevresindeki doğal unsurların insan yaşamına etkisine örnekler verir.

Yakın çevresindeki doğal unsurların (iklim koşulları, yer şekilleri, toprağın verimliliği, su kaynakları vb.) insanlar üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri ele alınır.

HB.2.6.5. Doğa olaylarını tanıyabilir.

Doğa olaylarından yağmur, dolu, kar, sis ve rüzgâr üzerinde durulur. Doğal olayların zarar verici olmaması için alınabilecek önlemler üzerinde durulur.

HB.2.6.6. Doğa kaynaklı afetlere örnekler verir.

Sebepler ve sonuç ilişkileri üzerinde durularak deprem, yangın ve sel gibi doğa kaynaklı afetlerin nasıl oluştuğu açıklanır. Doğa kaynaklı afetlerde insan faktörüne vurgu yapılır.

HB.2.6.7. Doğa olayları ve afetlere karşı alınabilecek önlemleri açıklar.

a. Afet ve acil durumlara karşı tehlike avının önemi tartışılır ve sınıfta, koridorlarda, bahçede tehlike avı yaptırılır. Tehlike avını öğrencilerin evlerinde de yapmalarını teşvik edilir.

b. Deprem öncesi, sırası ve sonrasında nasıl davranılması gerektiği de açıklanır.

HB.3.4.4. Afet ve acil durum sonrasında yapılması gereken davranışları açıklar.

Acil durumlarda tahliye yolu, çıkış kapıları, acil çıkışların nasıl kullanılacağı üzerinde durulur.

SB.4.5.5. Çevresindeki kaynakları israf etmeden kullanır

Sahip olduğu kaynakları bilinçli kullanarak tasarrufta bulunması gerektiği vurgulanır.

SB.5.3.4. Yaşadığı çevredeki afetlerin ve çevre sorunlarının oluşum nedenlerini sorgular.

SB.5.3.5. Afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklerle açıklar.

Afet sonrasında "toplumsal güç birliği"nin önemi vurgulanır. Afet sonrasında toplumun farklı kesimleri (kamu ve özel sektör kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, belediyeler, kolluk kuvvetleri, sağlık ve eğitim çalışanları vb.) arasındaki koordinasyon, birlik ve yardımlaşmanın toplumsal güç birliği ve afet sonrası iyileşmedeki etkisi üzerine örnekler verilir.

SB.7.7.4. Arkadaşlarıyla birlikte küresel sorunların çözümüne yönelik fikir önerileri geliştirir.

Küresel iklim değişimi, doğa kaynaklı afetler, açlık, terör ve göç konuları ele alınacaktır.

Yaşadığı yere en yakın toplanma alanlarının yeri belirtilir.

Acil Durum Bilgi Kartı hazırlanır.

HB.3.4.5. Güvenliğini tehdit eden bir kişi olduğunda ne yapacağını ve kimlerden yardım isteyebileceğini açıklar.

Güvenliğini tehdit eden bir kişi olduğunda yanından uzaklaşma, kaçma, yüksek sesle veya bağıarak yardım isteme, ailesini haberdar etme, güvenlik personeline başvurma gibi durumların gerekliliği üzerinde durulur.

HB.3.4.6. Günlük yaşamında güvenliğini tehdit edecek bir durumla karşılaştığında neler yapabileceğine örnekler verir.

Olağanüstü durumlardan; akran baskısı, suç kaynağı kişi ve gruplar, terör, savaş, deprem ve sel sırasında yapılması gerekenler üzerinde durulur.

HB.3.6.4 İnsanların doğal unsurlar üzerindeki etkisine yakın çevresinden örnekler verir.

İnsanların doğal çevre üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri üzerinde durulur. Olumlu etkilerine de örnekler verilmesine özen gösterilir. Nesli tükenmekte olan canlılara örnekler verilir.

HB.3.6.5. Doğa ve çevreyi koruma konusunda sorumluluk alır.

Yaşanabilir bir dünya için su, hava ve toprak gibi doğal kaynakların temiz tutulması, uygun kullanılması ve ağaç dikilmesinin önemi üzerinde durulur. Ayrıca konuyla ilgilenen sivil toplum kuruluşları temel düzeyde tanıtılır.

Tablo 5'te yer alan hayat bilgisi dersi öğretim programının kazanımlarında afetler konusunun yer alma durumu incelendiğinde iki adet kazanımın doğrudan afetlerle ilişkili olduğu görülmektedir. Yine sosyal bilgiler dersi öğretim programlarının kazanımlarında afetler konusunun yer alma durumu öğretim programları kazanımlarında afetler altı kazanımla ifade edilmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Araştırma sonunda her iki dersin öğretim programlarında; afet eğitimi konu ve içeriklerinin «program amaçları, dikkat edilecek hususlar, beceriler, değerler, program yapısı, kazanım, açıklamalar» olmak üzere genel bir yansıma durumu söz konusudur. Her ne kadar sarmal yapı gözetilmemişse de belli sınıf düzeylerinde afet eğitimine ilişkin konu ve içeriklere doğrudan veya dolaylı olarak yer verilmiştir. Afet eğitimi ile ilgili konular her iki derste de bazı sınıf düzeylerinde kazanım ve açıklama olarak verilmişken bazı sınıf düzeylerinde değerler ve beceriler olarak yer verilmiştir. Sonuç itibarıyla dolaylı veya doğrudan olmak üzere, hayatilik ilkesi gereği afet eğitimi konuları her iki programda da yer edinmiştir. Bu kapsamda yapılan araştırmalarda gerek ilkökul gerek ortaokul düzeyinde afet eğitimine ilişkin; afet eğitimi konularının programlarda ayrı bir disiplin olarak yer almaması, kazanım ve içeriklerin yetersiz olması, afet konularına yeterince yer verilmemesi gibi durumlar belirtilmiştir. (Sarı, 2016; Şimşek, 2007; Çelik ve Gündoğdu, 2022).

Afet eğitimine temelde ilkokulun ilk yıllarından itibaren yer verilmesi gerekmektedir (Çelik, 2020). Nitekim araştırma sonucunda da hayat bilgisi derslerinde afet eğitimi ile ilgili kazanımlar ve içeriklere yer almaktadır. Bu doğrultuda mevcut çalışmada afet eğitimi konuları hayat bilgisi öğretim programında;

programın özel amaçları, değerler ve beceriler, programının uygulanmasında dikkat edilecek hususlar, öğretim programının yapısı, kazanım ve açıklamalar kısımlarında yer almaktadır. Benzer şekilde Başibüyük ve Pala (2023) 2018 HBDÖP’de bütün sınıf düzeylerinde afet eğitimine yönelik kazanımlara yer verildiğine ulaşıldığını ifade etmişlerdir. “Ayrıca HBDÖP’de en fazla 2. sınıf, en az ise 1. sınıfta afet eğitimine yönelik kazanımın olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde Kırıkkaya vd. (2011), hayat bilgisi dersinde bazı öğrenme alanlarına afet eğitimi ile ilgili kazanımların yerleştirildiğini ifade etmişlerdir.” Öte yandan bütün sınıf düzeylerinde çeşitli kazanımlarda afet eğitimine yer vermesi nedeniyle bir ilköğretim programı olan HBDÖP’de afet eğitiminin önemsendiği görülmektedir (Başibüyük ve Pala, 2023). “İlkokulda afet eğitiminin amacı ise afetleri tanımak ve afetleri önlemeye yönelik davranışlar kazanmaktır” (Ohnishi ve Mitsuhashi, 2013). Bu çalışmada da program genelinde afet bilgisi, afetlere hazırlık, afet süreci, afet sonrası iyileşme gibi konu ve içeriklere yer verilmiştir. Aynı şekilde, Başibüyük ve Pala (2023) HBDÖP’nin afet eğitiminin çeşitli unsurlarına içerik olarak yer verildiğini vurgulamıştır. Çalışma sonucunda «Güvenli hayat» ve «Doğada hayat» olmak üzere iki öğrenme alanında afetlerle ilişkili kazanım ve içeriklere yer verildiği görülmüştür. Benzer bulgu İnal, Kaya ve Altıntaş’ın (2018) çalışmasında da ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler dersi ve hayat bilgisi dersi afet bilinci ve eğitimi konusunda ön planda olan bir derstir. Hayat bilgisi dersine benzer şekilde sosyal bilgiler dersi öğretim programında; programın özel amaçları, değerler ve beceriler, programının uygulanmasında dikkat edilecek hususlar, öğretim programının yapısı, kazanım ve açıklamalar kısımlarında afet konu ve içerikleri yer almıştır. Afet eğitimine yönelik en fazla kazanım “İnsanlar Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında yer almıştır (Başibüyük ve Pala, 2023). Öte yandan Öcal vd. (2016), sosyal bilgiler dersinde bütün sınıf düzeylerinde afet bilincinin öğrencilere kazandırılması amaçlanmıştır. Bu da hayat bilgisi dersinden itibaren sarmal olarak bir süreç içerisinde ele alınmıştır. Benzer doğrultuda Kırıkkaya vd. (2011) her ne kadar etkililiği ve yeterliliği tartışılrsa da sosyal bilgiler dersinde bazı öğrenme alanlarına afet eğitimi ile ilgili kazanımların yerleştirildiği ve ön plana çıkarıldığı tespit etmişlerdir.

Sosyal bilgiler öğretim programında kazanım açısından 4. 5. ve 7. sınıf düzeyinde afet konuları yer almaktadır. 4. 5. ve 6. sınıf düzeyinde Afet eğitimine ilişkin tüm kazanımlar genellikle «İnsanlar, yerler ve çevreler» öğrenme alanında yer alırken 7.sınıf düzeyinde «Küresel bağlantılar» öğrenme alanında yer almıştır. Benzer şekilde Değirmenci vd. (2019) çalışmalarında aynı sonuca ulaşımlardır. Sözcü ve Aydınöz’ünün (2019) Hayat bilgisi, Sosyal bilgiler, Fen bilimleri, Coğrafya ve Biyoloji dersleri özelinde yaptıkları çalışmada sosyal bilgiler dersinin başta olmak üzere afet kazanımlarının sosyal bilimlere ait derslerde fen bilimlerine ait derslere göre daha çok yer verildiği tespit edilmiştir. Bu duruma paralel olarak hem sosyal bilgiler dersi hemde hayat bilgisi dersi afet eğitimi kapsamında önem arz etmektedir. Hayat bilgisi dersi “İlkokul çağındaki öğrencilere birey, toplum ve doğa ekseninde temel bilgi, beceri ve değerler kazandırmayı hedeflerken” (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018) “sosyal bilgiler dersi ise ilkökul ve ortaokul düzeyindeki öğrencilere toplumsal yaşam ile ilgili bilgi, beceri ve değerlerin kazandırılması amaçlanmaktadır” (Keskin ve Keskin, 2013). Bu bilgilerden hareketle araştırma sonucunda her öğretim programında hemen hemen benzer şekilde dolaylı veya doğrudan afet eğitimi konularına yer verildiği görülmektedir. Afet eğitiminin Türkiye için kaçınılmaz bir gerçeklik olduğundan hareketle; her iki programda afet konu-içeriklerine daha fazla yer verilmesi, afet eğitimine yönelik doğrudan bir öğrenme alanı oluşturulması, afet alanında iyi ülkeler örnek alınarak gerekli program ve ders kitabı güncellemelerinin yapılması önerilmektedir.

Referanslar

- AFAD, (2020). Afet ve Acil Durum Eğitim Merkezi. www.afad.gov.tr Erişim Tarihi” 12.05.2020.
- AFAD. (2014). Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü. Ankara” AFAD.
- AFAD. (2018). Türkiye’de Afet Yönetimi. Ankara.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2014). Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü. T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı” Ankara.
- Avcı, G. (2022). Disaster Education in Primary School” A Qualitative Research Based On Teachers’ Opinions. *Psycho-Educational Research Reviews*, 11 (1), 125-146.

- Avcı, G. (2023). Afet Eğitimi Kapsamında Afetlere Hazırlık” Üniversite Öğrencileriyle Tehlike Avı. Afet ve Risk Dergisi, 6 (1),84-100.
- Aybay, Ü. (2023). Türkiye’de Afet Eğitimi Üzerine Bir İnceleme (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bitlis Eren Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Bitlis.
- Başbüyük, A. ve Pala, Ş. M., (2023). Hayat bilgisi, sosyal bilgiler ve coğrafya dersi öğretim programlarının afet eğitimi açısından incelenmesi. Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 25(2), 184-197.
- BBCNEWS. (2021, Ekim 7). Pakistan'da 5,9 büyüklüğündeki deprem” En a 20 ölü, 150 yaralı. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-58825209>
- BBCNEWS.(2016, Nisan14). Japonya'da6, 4 büyüklüğünde deprem” Enaz 9 ölü. https://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/04/160414_japonya_deprem
- Bulu, D. & Avcı, G. (2023). Determination of Disaster Awareness Perception Levels of Class Teachers/Sınıf Öğretmenlerinin Afet Bilinci Algı Düzeylerinin Belirlenmesi . Gelecek Vizyonlar Dergisi, 7(1), 15-29. doi: 10.29329/fvj.2023.539.2
- Codeanu, T. A., Celenza, A., Jacobs, I. (2014). Does disaster education of teenagers translate into better survival knowledge, knowledge of skills, and adaptive behavioral change? A systematic literature review. Prehospital and disaster medicine, 29(6), 629–642.
- Çelenk, S., Tertemiz, N. ve Kalaycı, N. (2000). İlköğretim programları ve gelişmeler, program geliştirme ilke ve teknikleri açısından değerlendirilmesi. Nobel Yayın Dağıtım. Ankara.
- Çelik, A. A. (2020). İlkokul öğretmenlerinin afete hazırlık düzeyleri ile afet eğitiminin eğitim programlarındakiyerine yönelik görüşleri (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Çelik, A. A. ve Gündoğdu, K. (2022). Öğretmenlerin Afete Hazırlık Düzeyleri İle İlkokullardaki Afet Eğitimi Uygulamalarına Yönelik Görüşleri. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(1) , 77-112
- Değirmenci, Y. (2019). Sınıf öğretmeni adaylarının “doğal afet” kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforların incelenmesi. International Journal of Geography and Geography Education (Online), 24(39), 83-94.
- Değirmenci, Y., Kuzey, M. ve Yetişensoy, O. (2019). Sosyal bilgiler ders kitaplarında afet bilinci ve eğitimi. E-Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi, 6(2), 33-46.
- Delen, T., (2023). İlkokul Ders Kitaplarının Afet Eğitimi Açısından İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Eğitim Ana Bilim Dalı, Giresun.
- Güven, S. ve Kılıç, Z. (2017). Hayat bilgisi dersinde kullanılan öğretim yöntemlerinin etkililiği konusunda yapılan lisansüstü tezlerin içerik analizi. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 15(2), 200-223.

- İnal, E., Kaya, E. ve Altıntaş, K. H. (2018). Türkiye’de Örgün Eğitimin Afet Eğitimi Yeterliliği Açısından İncelenmesi. Atatürk Üniversitesi Ka ım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, (37), 114-127.
- Keskin, Y. ve Coşkun-Keskin, S. (2014). İlkokul (ilköğretim) sosyal bilgiler programlarında milli bilinç ve barış değerinin tarihsel serüveni. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 17(3), 51-86.
- Kırıkkaya, E. B., Ünver, A. O., & Çakın, O. (2011). İlköğretim fen ve teknoloji programında yer alan afet eğitimi konularına ilişkin öğretmen görüşleri. Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi, 5(1), 24-42.
- Mangione, G. R., Capuano, N., Orciuoli, F., Ritrovato, P. (2013). Disaster education” A narrative-based approach to support learning, motivation and students’ engagement. Journal of e-learning and knowledge society, 9, 129-152.
- Mazman Budak, F. (2019). Afet eğitimi. R. Sever (Editör). Afetler ve afet yönetimi içinde (s.184-195). Ankara” Pegem Akademi.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2018). İlkokul Hayat bilgisi Dersi (1, 2, 3. sınıflar) Öğretim Programı. Ankara” T.C Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Millî Eğitim Bakanlığı, (2005). Yeni eğitim programı. Taslak basım. Ankara” MEB yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı, (2019). Okul tabanlı afet eğitimi. Ankara” Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme Genel Müdürlüğü Yayını.
- Ohnishi, K., & Mitsuhashi, H. (2013). Geography education challenges regarding disaster mitigation in Japan. Review of International Geographical Education Online, 3(3), 230-240.
- Öcal, A., Yıldırım, E., Yakar, H. & Erdoğan, E. (2016). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının afetlere yönelik inanışlarının incelenmesi. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6(2), 59-72.
- Özelmacı, Ş. (2016). Ortaokul öğrencilerinin afete ve afet hazırlıklarına ilişkin algılarının incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özey, R. (2011). Afetler Coğrafyası. İstanbul” Aktif.
- Sarı, B. (2016). Türkiye’de Afet Eğitimi Uygulamalarının Öğretmen Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Afet Eğitimi ve Yönetimi Anabilim Dalı, Afet Eğitimi ve Yönetimi Bilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale.
- Sığırı, Ü. (2021). Nitel Araştırma yöntemleri. İstanbul” Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Soydan, E. ve Alpaslan, N. (2014). Medyanın doğal afetlerdeki işlevi. İstanbul Journal of Social Sciences, 7, 53-64.
- Sözcü, U. & Aydınözü, D. (2019). Doğal afet okuryazarlığı bağlamında öğretim programlarındaki afetlerle ilişkili kazanımların incelenmesi. Turkish Studies-Educational Sciences, 14(5), 2639-2652.
- Şengün, H., & Küçükşen, M. (2019). Afet Yönetimi Eğitimi Niçin Gerekli? Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 33(46), 193-211.

- Şimşek, C. (2007). Children's Ideas About Earthquakes. *Journal of Environmental ve Science Education*, 2, 14-19.
- Torani, S., Majd, P. M., Maroufi, S. S., Dowlati, M., Sheikhi, R. A. (2019). The importance of education on disasters and emergencies" A review article. *Journal of education and health promotion*, 8" 85.
- Tsai, M. H., Chang, Y. L., Shiau, J. S., Wang, S. M. (2020). Exploring the effects of a serious game-based learning package for disaster prevention education" The case of battle of flooding protection. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 43, [101393].
- UNISDR, (2015). Updated Terminology on Disaster Risk Reduction" A Technical Review, The United Nations Office for Disaster Risk Reduction. Web" <https://www.undrr.org/publication/2009-unisdr-terminology-disaster-risk-reduction> adresinden 10 Ocak 2023"de alınmıştır.
- Ünal, S. ve Dımışkı, E. (1999). UNESCO-UNEP himayesinde çevre eğitiminin gelişimi ve Türkiye'de ortaöğretim çevre eğitimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Ankara.16-17"142-154.
- Üztemur, S., Dinç, E., & Acun, İ. (2018). Place-based education and its reflections on social studies curriculum, *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 19(3), 141-158.
- Yazıcı, Ö. ve Ulu Kalın, Ö. (2018). "Doğal Afet" için Kavramsal Metaforların Karşılaştırmalı Analizi. *E-Kafkas Journal of Educational Research*, 5(1), 25-40.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2021). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara" Seçkin Yayıncılık
- Yılmaz, A. (2003). Türk kamu yönetiminin sorun alanlarından biri olarak afet yönetimi, Pegem Yayıncılık, Ankara.

Extended Abstract

The aim of this study is to analyze the place and importance of disaster education topics and contents in life science and social studies curricula in a holistic way and to reveal to what extent disaster education is included in life science and social studies curricula. Within the framework of the general purpose of the study, the relevant parts of life science and social studies curricula (objectives, curriculum structure, learning areas, achievements, activities, values, skills) were examined in detail according to the inclusion of disaster education. At the end of the research, there is a general reflection of disaster education topics and contents in the curricula of both courses as "program objectives, points to be considered, skills, values, program structure, attainment, explanations". Although the spiral structure was not observed, topics and contents related to disaster education were directly or indirectly included in certain grade levels. In both courses, topics related to disaster education were included as attainment and explanation in some grade levels, while they were included as values and skills in some grade levels. As a result, disaster education topics have been included in both programs in accordance with the principle of vitality, either directly or indirectly. In the researches conducted in this context, it has been stated that disaster education subjects are not included as a separate discipline in the programs, the achievements and contents are insufficient, and disaster subjects are not sufficiently included in the programs at both primary and secondary school levels (Sarı, 2016; Şimşek, 2007; Çelik & Gündoğdu, 2022).

Disaster education should be included from the first years of primary school (Çelik, 2020). As a matter of fact, as a result of the research, achievements and contents related to disaster education are included in life science courses. In this direction, in the current study, disaster education topics are included in the life science curriculum in the special objectives of the program, values and skills, issues to be considered in the implementation of the program, the structure of the curriculum, achievements and explanations sections. Similarly, Başbüyük and Pala (2023) stated that in the 2018 HLTLC, it was found that all grade levels included learning outcomes for disaster education. "In addition, it was also determined that there were learning outcomes for disaster education in the 2nd grade at most and in the 1st grade at least in HLTLC. Similarly, Kırıkkaya et al. (2011) stated that learning outcomes related to disaster education were placed in some learning areas in life science course." On the other hand, it is seen that disaster education is important in HLTEP, which is a primary education program, since it includes disaster education in various acquisitions at all grade levels (Başbüyük & Pala, 2023). "The aim of disaster education in primary school is to recognize disasters and gain behaviors to prevent disasters" (Ohnishi & Mitsuhashi, 2013). In this study, topics and contents such as disaster knowledge, preparation for disasters, disaster process, and recovery after disasters were included in the program. Likewise, Başbüyük and Pala (2023) emphasized that HBSP includes various elements of disaster education as content. As a result of the study, it was seen that two learning areas, namely "Safe life" and "Life in nature", included outcomes and contents related to disasters. Similar findings were also found in the study of İnal, Kaya, and Altıntaş (2018). Social studies course and life science course are at the forefront of disaster awareness and education. Similar to the life sciences course, in the social studies course curriculum, disaster topics and contents were included in the special objectives of the program, values and skills, issues to be considered in the implementation of the program, the structure of the curriculum, achievements and explanations. The highest number of learning outcomes for disaster education was included in the learning area of "People Places and Environments" (Başbüyük & Pala, 2023). On the other hand, Öcal et al. (2016) aimed to provide students with disaster awareness at all grade levels in the social studies course. This was handled in a spiral process starting from the life science course. Similarly, Kırıkkaya et al. (2011) found that although its effectiveness and adequacy are discussed, some learning outcomes related to disaster education are placed and emphasized in some learning areas in the social studies course.

In the social studies curriculum, disaster topics are included in the 4th, 5th and 7th grade levels in terms of achievements. At the 4th, 5th and 6th grade level, all outcomes related to disaster education were generally included in the learning area of "People, places and environments", while at the 7th grade level they were included in the learning area of "Global connections". Similarly, Değirmenci et al. (2019) reached the same conclusion in their study. In the study conducted by Sözcü and Aydınöz (2019) on Life Science, Social Studies, Science, Geography and Biology courses, it was determined that disaster outcomes, especially in the social studies course, were included more in social sciences courses than in science courses. In parallel with this situation, both social sciences and life science courses are important within the scope of disaster

education. While the life science course "aims to provide primary school students with basic knowledge, skills and values on the axis of individual, society and nature" (Ministry of National Education [MoNE], 2018), "social studies course aims to provide primary and secondary school students with knowledge, skills and values related to social life" (Keskin & Keskin, 2013). The life science course is also a course that provides individuals with good human and good citizen skills, raises awareness of nature and the environment, and provides the acquisition of basic life skills. In this respect, it is a course that forms the basis of many courses, especially science and social studies. In this respect, life science course can be said to be the version of social studies course in primary school. The life science course, which forms the basis for social studies as well as many other courses, is a course that aims to provide students with basic knowledge, skills and values related to real life. Based on this information, as a result of the research, it is seen that each curriculum includes indirect or direct disaster education topics in a similar way. Based on the fact that disaster education is an inevitable reality for Turkey, it is recommended to include more disaster subject-content in both programs, to create a direct learning area for disaster education, and to make necessary program and textbook updates by taking good countries in the field of disaster as examples.